

היום נלמד בעזרת ה':

מועד קטן דף יג

(המשך מעמוד קודם)

כיון מלאכתו במועד: למדנו במשנה שאם כיון מלאכתו במועד אסור לו להינות מאותה המלאכה. הגמרא מסתפקת האם קונסים גם את בניו אחריו שלא יהנו מאותה המלאכה?

צרם אוזן בכור: בכור בהמה ניתן לכהן, יש בו קדושה וצריך הכהן להקריבו. אמנם אם נפל בו מום הוא יוצא מקדושתו ומותר לאוכלו. אסור מדאורייתא לעשות בו מום, ואם עשה כן (כגון שחתך מעט את אזנו) קנסוהו רבנן שלא יהנה מהבהמה, ואם מת אסור גם לבניו להינות ממנה.

מכר עבדו לעבו"ם ומת: עבד כנעני (עבד גוי של ישראל) חייב במצוות כאישה, ולכן אסור לישראל למכור אותו לגוי מפני שמבטלו מהמצוות. ואם עשה כן קנסו רבנן את האדון שיצא העבד לחירות, וכגון אם ברח העבד אינו יכול לחזור ולהשתעבד בו, וגם בניו אחריו לא יכולים.

שדה שנתקוצה בשביעית: שדה שנטלו את הקוצים שלה בשביעית, מותר לזרוע אותה במוצאי שביעית. אבל שדה שזיבלו אותה בשביעית - על ידי הובלת זבל בעלות (= נטייה) או על ידי הכנסת דיר של בהמות (= נדיירה) - אסור לזרעה במוצאי שביעית, אמנם אם מת מותר לבנו לזרעה. איסור זיבול בשביעית הוא מדרבנן, ואנו רואים שקנסו רק אותו ולא את בנו.

טימא טהרותיו ומת: אדם שטימא את התרומה של חבירו הכהן, פטור מלשלם מכיון שזהו 'היזק שאינו ניכר', אבל רבנן קנסו אותו לשלם (כדי שלא יהא כל אחד מטמא את פירותיו של חבירו ואומר פטור אני).

משנה: אין לוקחין בתים: מותר לקנותם במועד רק אם קונה לצורך המועד, או לצורך המוכר שאין לו מה לאכול - שאז אפילו שאינו קונה לצורך המועד מותר כי זהו לצורך המועד של המוכר.

(המשך בדף הבא ↓)

גמרא: שכר פעולה שאין לו מה יאכל מהו: האם מותר לשכור פועל שיעשה מלאכה שאינה לצורך המועד, כשאין לפועל מה לאכול ואם כן השכר שיקבל הוי לצורך המועד?

רב נחמן רצה לפשוט מדברי משנתנו 'או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל' שמילים אלו מיותרות כי ודאי ש'לצורך המוכר' בגלל שאין לו מה לאכול, אלא כוונת המשנה לצורך המוכר (שאיין לו מה לאכול), או לצורך אדם נוסף שאין לו מה לאכול - והוא הפועל שיעבוד במסגרת העיסקה (כגון לסחוב את הבהמות לבית הקונה).

אך רבא דחה זאת וביאר שהמשנה מפרשת את דבריה שלצורך המוכר הכוונה כשאין לו מה לאכול.

איתיביה אביי: משטרי חוב שכאן בהכרח 'שאיין לה מה יאכל' מלמד על אדם נוסף הקשור לשטר, והוא הסופר הכותב את השטר שאם אין לו מה לאכול מותר לכתוב שטר במועד בגללו.

מותיב רב ששת: חז"ל אסרו לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות (מכיון שאז מתחיל זמן הקרבת קרבן פסח). לדעת חכמים התירו רק לשלוש סוגי אומנות לעשות מלאכה בערב פסח, בגלל שמלאכות אלו יש בהם אופנים של התר גם בחול המועד. רב ששת מקשה שאם מותר להעסיק פועל שאין לו מה לאכול במועד, אם כן עלינו להתיר את כל המלאכות בערב פסח שהרי כולן מותרות במועד באופן שאין לפועל מה לאכל?

מתקיף לה רב פפא: על דברי רב ששת, שהרי אין לומר שכל מלאכה שיש בה אופן של התר במועד מותר לעשותה בערב פסח, והראיה ממלאכת הבנייה שאסורה בערב המועד אפילו שבמקום סכנה מותרת במועד.

מתקיף לה רבינא: על דברי רב ששת כנ"ל, והראיה ממלאכת הכתיבה.

מידי דצורך יו"ט שרו רבנן: והתירו דוקא את ג' אומנויות הללו שיש בהם צורך יו"ט לכלל ולפרט, ומה שנקטה הברייתא הטעם מפני שהתירו אותם במועד כוונתה לומר שבגלל שיש בהם צורך במועד (שהרי היוצא מבית האסורים מסתפר במועד וכו') התירו אותם בערב המועד. וכן התירו לפועל שאין לו מה לאכול לעשות מלאכה בערב המועד כי גם זהו לצורך המועד. (ריטב"א).

משנה: אין מפנין מבית לבית: כגון כלים (ומדובר שאין בהם צורך למועד), וטעם האיסור מפני הטורח.

אם חושש להם: שלא יגנבו, מותר לפנותם לחצר המשתמרת הסמוכה לבית האומן.
גמרא: והאמרת רישא אין מפנין כלל: ואם כן מדוע מותר לפנות את הכלים לחצר (והרי אין הבדל בטירחא של הפינוי בין בית לחצר)?

בדיק לן רבא: היה עורך לנו 'מבחן' לחדד אותנו: סתירה בין משנתנו למשנה בפסחים. ותירצנו לו שהמשנה שלנו מדברת על המועד ולכן אסור להביא כלים מהאומן, אבל המשנה בפסחים מדברת על ערב הפסח ולכן מותר להביא כלים.

איבעית אימא: תירוץ נוסף: מדובר בחול המועד עצמו, וכשלא מאמינו (שמא ימכור את הכלי לאחרים בינתיים, או שידרוש תשלום נוסף לאחר המועד) מותר להביאו מהאומן. הגמרא מביאה ברייתא לסיוע.

אבל לא צמר: כי רק כלים שהם לצורך המועד התירו ולא צמר שאינו לצורך.

תירצת מביאין מוליכין קשיא: עדיין קשה מדוע במשנה בפסחים כתוב שמוליכין כלים לאומן, ואילו במשנתנו מובא שאסור - שהרי אם 'אין מביאין' מבית האמן במועד כל שכן שלא מוליכים אליו? ומשום כך הגמרא חוזרת בה מתירוץ זה.

משנה: מחפין את הקציעות: תאנים השטוחות בשדה לייבשן, מותר לכסותן בקש מפני הגשמים בחול המועד.

אף מעבין: יבואר בגמרא.

הדששות: שדשים וכותשים חיטים לדייסה, **והגרסות:** שטוחנים פולים לגריסים, עושים בצנעה לצורך המועד שלא יאמרו שעושים שלא לצורך המועד. דברי רבי יוסי יבוארו בגמרא.

גמרא: 'מחפין' אקלושי: שמכסה את הקציעות בענפים הרחוקים זה מזה, שאינו כיסוי גמור. **'מעבין' אסמוכי:** שהענפים צמודים זה לזה, והוא כיסוי גמור.

'מעבין' עושין אותו כמין כרי: שאוסף את הקציעות כמין 'כרי' (= ערימה) כדי שיהיה נוח לכסותן.

למדנו במשנה - מוכרי פירות... הם החמירו על עצמן:

הגמרא מסתפקת האם הם החמירו על עצמם שלא לעשות מלאכה כלל, וא"כ רבי יוסי מחמיר מתנא קמא, או שהחמירו על עצמם לעשות בצנעא ואם רוצים עושים בפרהסיא, וא"כ רבי יוסי מיקל.

דשושי חילקא וכו': בעלי מלאכה הכותשים את החיטה לכמה חלקים ושורים אותם במים, וכפי שאב"י מבאר מיד.

אמר אב"י: 'חילקא' = גרעין חיטה המחולק לשנים. **'טרגיס'** = גרעין חיטה המחולק לשלושה חלקים. **'טיסני'** = לארבעה חלקים. כשהגיע רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר ש'חילקא' היא כוסמת.

קושיא: חילקא וכו' מקבלים טומאה בין בכפרים ובין בכרכים, לפי שבכל מקום שורים את החיטה במים לפני הטחינה. **ביאור:** כל אוכל שבאו עליו מים הרי הוא הוכשר לקבל טומאה. הסולת של בני הכרכים מקבלת טומאה לפי ששורים אותה במים, אבל של בני הכפרים לא מקבלת טומאה, לפי שאינם מקפידים לאכול דווקא סולת נקיה ולא שורים אותה במים, אבל חילקא וכו' בכל מקום שורים אותם במים לפי שאי אפשר לחלק אותם ללא שרייה, ולכן הוכשרו לקבל טומאה.

בעת הגמרא מבארת את הקושיא:

לאב"י הסובר ש'חילקא' פירושו שמחלקים את החיטה לשנים וכו' אכן מובן מדוע הם מקבלים טומאה בכל מקום, לפי ששורים אותם במים והוכשרו לקבל טומאה, אבל לשיטת רב דימי ש'חילקא' זה כוסמת לא מובן מדוע היא מקבלת טומאה בכל מקום, והרי לא מחלקים אותה לכמה חלקים ואין צורך לשרותה במים וא"כ לא הוכשרה לקבל טומאה?

תירוץ: מדובר שגרעיני הכוסמת מקולפים, ואם לא היו שורים אותה במים לא היה אפשר לקלפה, וקוראים לה 'חילקא' משום שלאחר שנטלו את קליפתה היא חלקה, ובגלל ששרו אותה במים לכן הוכשרה לקבל טומאה בכל מקום.

קושיא: הנודר (= שאסר על עצמו בלשון נדר) שלא לאכול דגן, אסור לו לאכול אפילו פול המצרי כשהוא יבש, לפי שעושים ממנו ערימה בגורן ולכן הוא נחשב ל'דגן', אבל מותר לו לאכול פול המצרי לח, לפי שלא עושים ממנו ערימה ואין הוא נחשב ל'דגן'

(= בנדירים הולכים אחר לשון בני אדם, ודרך בני אדם לקרוא 'דגן' לכל מה שצוברים אותו בגורן). ומותר לו לאכול אורז וחילקא וכו'.

בעת הגמרא מבארת את הקושיא:

לאביי הסובר ש'חילקא' פירושו שמחלקים את החיטה לשנים וכו' אכן מובן מדוע הוא מותר בחילקא, כיון שהוא לא נחשב ל'דגן' שאין דרך לצוברו בגורן, אבל לשיטת רב דימי ש'חילקא' זה כוסמת לא מובן מדוע מותר לו, והרי היא נחשבת ל'דגן' (= כוסמת היא מין חיטה, וחיטה היא 'דגן').

רב הונא התיר למוכרי תבלינים ללכת בחול המועד למכור כדרכם בשוק. הקשה לו רב כהנא מבריייתא - חנות הפתוחה לסטיו (= רחבה קטנה שלפני הבתים ומוקפת בספסלים) פותח ונועל את החנות כדרכו בחול המועד, לפי שאין זה בפרהסיא, אבל אם היא פתוחה לרה"ר פותח דלת אחת ונועל דלת אחת, כדי שהאנשים יבינו שמוכרים שם רק לצורך המועד. אבל בערב יו"ט האחרון של החג מוציא ומעטר את שוקי העיר בפירות ומוכרם בפרהסיא בשביל כבוד יו"ט האחרון.

בעת רב הונא מבאר את הקושיא:

מוכח שרק בשביל כבוד יו"ט האחרון התירו למכור בפרהסיא, ואיך התרת למכור תבלינים בפרהסיא בשאר ימי חול המועד?

תירוץ: הבריייתא עוסקת במוכר פירות שמתקיימים הרבה זמן, ויש לחשוש שהוראה יאמר שקונה לצורך אחר המועד, אבל רב הונא התיר למכור תבלין (= כגון כרוב וכרישין) שלא מתקיים הרבה זמן וכולם יודעים שקונה אותם לצורך המועד.

הדרן עלך מי שהפך

פרק שלישי. משנה: אף שאסור להסתפר בחול המועד, המשנה מביאה מס' אופנים בהם מותר, כגון מי שבא ממדינת הים וכו' במועד, שלא היה יכול להסתפר לפני המועד. (תוס' מבארים שליוצא מבית האסורים התירו לגלח במועד אף שהיה יכול לגלח בבית האסורים, לפי שאין זה נוח לאדם לגלח בבית האסורים).

מנודה אסור בתספורת.

וכן מי שנשאל לחכם: שנדר שלא לגלח, ושאל את החכם במועד והתיר לו נדרו.

והנזיר: נזיר שהסתיימו ימי נזירותו במועד וחייב לגלח שערות ראשו. והמצורע העולה מטומאתו לטהרתו: ומצורע שנטהר מצרעתו וחייב לגלח את שערותיו ביום השביעי, וחל שביעי שלו במועד. כל אלה לא היה להם פנאי לגלח לפני הרגל. (ביארנו לפי רש"י כת"י שלשיטתו הקטע 'העולה מטומאתו לטהרתו' מתייחס רק למצורע. אמנם המפרש ביאר, נזיר שננטמא מטומאת מת שחייב לגלח את שערותיו ביום השביעי לטהרתו, ולשיטתו הקטע 'העולה מטומאתו לטהרתו' הולך אף על נזיר).